

Vattenledning i Karlevi

Karlevi 5:22, 5:23, 7:4, Vickleby socken, Mörbylånga kommun, Öland
Arkeologisk förundersökning, 2007

Magnus Petersson

Rapport Juli 2007
Kalmar läns museum

RAPPORT

Datum 2007-07-12
KLM obj nr 07/39
KLM dnr 33-715-07
Lst dnr 431-8138-07

Landskap: Öland
Kommun: Mörbylånga
Socken: Vickleby
Fastighet: Karlevi 5:22, 5:23, 7:4
Fornl. nr:

Arkeologisk förundersökning utförd 2007-07-11 av Magnus Petersson

Ekonomiskt kartblad 4G 5i Torslunda

X 6275 012

Y 1540 638

Uppdragsgivare: Mörbylånga kommun
Tekniska förvaltningen/Krister Miller
Trollhättevägen 4
380 62 Mörbylånga

Inledning

Med anledning av att en spillvatten- och vattenledning på fastigheterna Karlevi 5:22, 5:23 och 7:4 utförde Kalmar läns museum sommaren 2007 en arkeologisk förundersökning. Ärendet var skyndsamt varför ingen kravspecifikation från Länsstyrelsen i Kalmar och undersökningsplan från Kalmar läns museum utfärdades. Det topografiska läget samt närheten till en stenåldersboplats, (Vickleby sn RAÄ 102), gav dock anledningar till förundersökningen.

Topografi och fornlämningsmiljö

Platsen där förundersökningen genomfördes utgörs av åkermark i träda omgiven i alla väderstreck utom i väster av sommarstugebebyggelse. I väster breder Mörbylångadalens odlingsmarker ut sig. Förundersökningsplatsen ligger vid södra delen av Karlevi stugby. Området är beläget strax väster nedanför Västra Landborgen som stupar brant i öster. Västerut har landskapet en flackare karaktär och sluttar relativt plant åt Kalmarsund, ca 3 km väster om Karlevi.

RAÄ nr 102 registrerades i samband med det sk Ölandsprojektet på 1990-talet då det vid inventeringen på platsen hittades slaget flintmaterial som daterades till neolitikum, (bondestenålder, ca 4000 – 2000 f Kr.). På delvis samma fastighet som RAÄ nr 102 gjorde Ölandskontoret 1971 en räddningsgrävning i samband med att Karlevi stugby byggdes. Vid detta tillfälle undersöktes på den sydligaste delen av området rester av brandgravar och boplatslämningar som t ex härदार och stolphål. Av fynd tillvaratogs sten- och flintföremål. Lämningarna och fynden daterades till sten-, brons och äldre järnålder (Schulze 2005).

Förundersökningens genomförande och resultat

Förundersökningen inleddes med att matjordslagret avbanades med maskin inom den yta som ledningsschaktet skall grävas. Schaktet grävdes i en vinkel, 43 meter i VSV- och 38 meter i NNO-riktning, se figur 1. Bredden uppgick till ca 2,3 meter och matjordsdjupet varierade från ca 0,5 meter i öst och ca 0,25 meter i väst. Anläggningar påträffades i den sydöstra respektive den nordvästra delen.

I sydöst, (del av Karlevi 7:4), var matjordslagret påfallande tjockt med 0,5 meters djup. Sterilen utgjordes av stenigt grus. De anläggningar som framkom vid avbaningen utgjordes av ett stolphål och en härdrest, (A1 och A2), se figur 1 och 2 samt bilaga. Ställvis gick det att se kulturpåverkad jord mellan matjordslager och steril mark.

Vid den nordvästra delen av förundersökningsområdet påträffades en härd och en sotfläck, (A3 och A4), se figur 1, 2 och bilaga. I denna del av förundersökningsområdet var matjordslagret ca 0,25 meter och överlagrade fin sand.

Figur 1. Ledningssträckan, (gul), med de påträffade anläggningarnas placeringar.

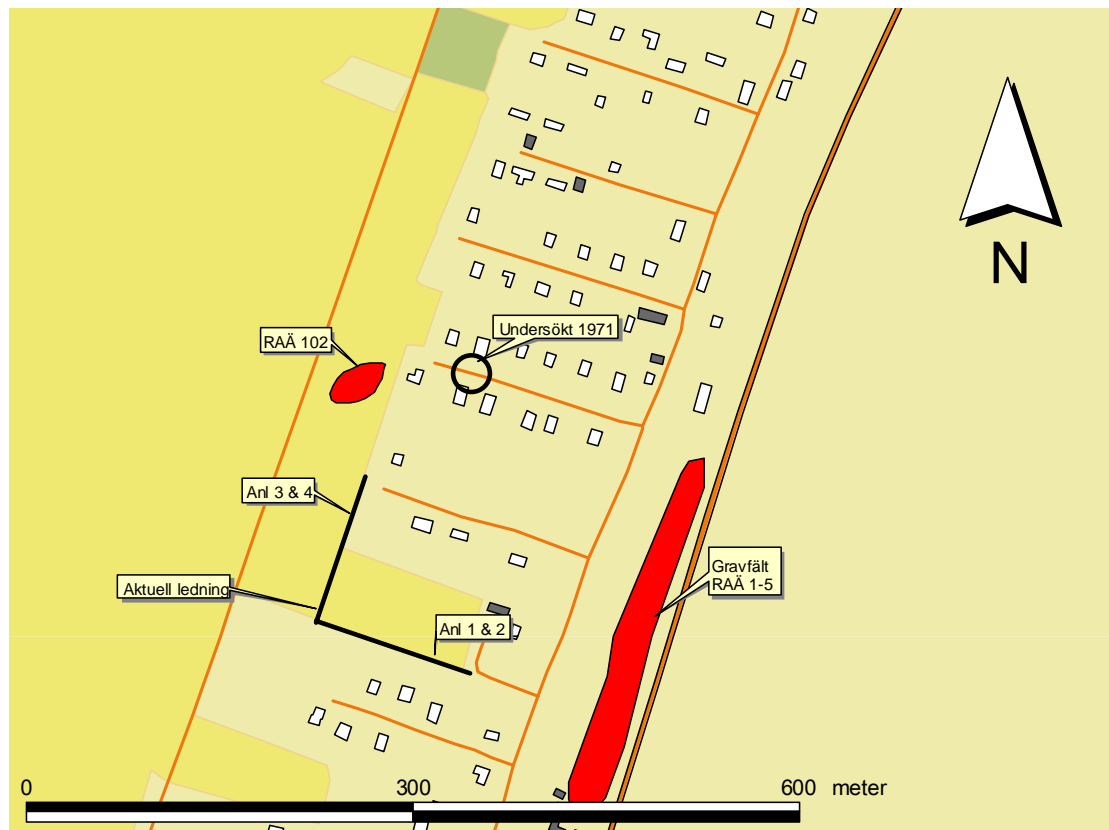
Arkeologisk tolkning

De anläggningar som påträffades vid förundersökningen skall tolkas som boplatsindicerande. Deras kontextuella relation till den tidigare kända RAÄ nr 102 och till de lämningar som påträffades i samband med undersökningen 1971 är i detta skede svårt att dra några slutsatser om. De tidigare kända lämningarna spänner över långa tids-
spann och platsen skall ses som gynnsam ur bebyggelsehänseende varför lämningarna i området har en vid kronologi och att de är spridda över ett större område.

En intressant tolkning är att Karlevi kan ha varit en politisk centralort på Öland under yngre järnålder. Namnet Karlevi skulle kunna härledas till betydelsen "karlarnas offerplats" där förleden karl kan tolkas som fri man eller krigare. Grannbyn Eriksöre är också intressant ur ortnamnssynpunkt där namnet kommer av *eriksrör* vilket ungefär betyder gravröse/minnesplats efter härskaren (Andrén 2007 s 295). Just namnet Erik är förknippat med härskare ur ynglingaätten från Uppsala och platsen kan kanske därför tolkas som en politisk nodpunkt för sveariket (Svenskarunstenar.net 2007).

Anders Andrén har i en nyligen publicerad artikel studerat Karlvistenen och försökt placera den i tidighistoriskt öländskt perspektiv. Karlvistenen är en runsten från sl-

tet av 900-talet som står i Karlevi sjögärde. Den inristade texten är tolkad som ett minnesmärke efter en dansk hövding, Sibbe Foldarsson, som dog på en resa tillbaka till Danmark och begravdes på platsen. Andrén menar att denne Sibbe kan ha varit en hövding underlydande det danska kungariket som vid denna tid underlagt sig Öland. Karlevi kan alltså ha varit stationeringsorten för de danska ståthållarna (2007). Sett ur detta perspektiv intar Karlevi en politisk särställning som kan ha orsaker i att byn legat i en miljö med kommunikativa såväl som ekonomiska fördelar. Även detta kan vara en förklaring till att platsen varit brukad från stenåldern till historisk tid.

Figur 2. Karlevi stugby med förundersökningsschaktet som en svartmarkerad vinkel.

Källor

Anders Andrén. 2007. A petrified patchwork: the rune-stone at Karlevi and the early history of Öland. I *On the road: studies in honour of Lars Larsson*.

Hella Schulze. 2005. Rapporksammanställning 2005-11-25. Undersökning: Öl, Vickleby sn, Karlevi 8:7, 12:1 ”Karlevi stugby”.

Internetreferens 20070821 www.svenskarunstenar.net/historier/karlevi.html. Karlevi-stenen och Sibbe Gode.

Bilaga 1, fotografier

Sydöstra området från V.

Nordvästra området från S.

Nordvästra området från N.

Anläggning 1, stolphål. Foto från NV.

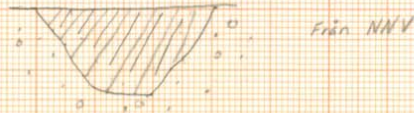

Anläggning 3, härd. Foto från N.

Bilaga 2. Fältritningar. Observera att skalan inte stämmer med originalet.

A 1 Stålpösl

Pl. 0,6x0,7 oval merad i stenigt grus

spårformad profil. Med
fyllning av vämnis, sotig sand.
Mörre fyllning i anläggningens mitt
angår inlämnad stolpe.

A2 Hård rest

Sat ut och sveibred sten
han en yta av 60x70 cm
Lig in i schaktkant.

Profil: Ett ca 0,02 m djupt, linformigt lager av sotbitar,
vilket är starkt av modern plöjning.

A3 Hård

Oval 0,6x0,8 m. Fyllning
av sotig, sand i gel lin sand

spårformad profil med fyllning
västfyllning av sotig sand i
inläggningspartiet och sveibred
stenar

A 4 Sotfläsa

Oval anordning av träskott 0,5x0,7 m

Profil: En 0,5 m lång sotfläsa med ett
djup av 0,015 m i fin sand

Karlevi 7:4, 5:23	Anläggningsritningar, profiler	Skala 1:20
Vickleby socken	Arkeologisk förundersökning 20070711	Magnus Petersson
Mörbylånga kommun	KLM dnr 33-715-07	
Öland	Lst dnr 431-9139-07	